

א[ס] יאלה פפרשה

נקודות לפתילות מתוך הפפרשה, על פי וצריט אפולף פריין

פרשת פנחס / בין המצרים א'

כח של יחיד

[א] הקושי להתעורר, למרות המצב.

עומדים בימים שנקבעו לנו לאבילות על החורבן, זמן שנקבע להכניס בלבנו את הצער על הגלות ואת הציפיה לגאולה, בכל מיני פעולות מעשיות שתקנו חז"ל להתעוררות ולהביא את עצמינו לתוכן האבילות (וכמו שמבארים את החילוק בין אבילות רגילה, ששם הסדר הוא 'פוחת והולך', בתחילה אונן ואח"כ אבילות ג' החמורה יותר, ואח"כ אבילות ז', ואח"כ ל', ואילו כאן זה 'מוסיף והולך' מג' השבועות לט' הימים ואח"כ שבוע שחל בו ואח"כ השיא בט' באב, אלא שכל אבן הוא מצטער בלא"ה, ונמסרו לו ההלכות איך לבטא את הצער וכו', אבל כאן ההלכות הם בשביל להכניס אותנו שלב אחרי שלב למצב של צער ואבילות על החורבן).

ובאמת לא היינו צריכים שום התעוררות מבחוץ, אלא די לנו להתבונן על עצמינו ועל מצבינו הקשה, על הגזירות הרעות, המאורעות הקשות, על הרוחניות המדרדרת, שכולם חשים כי כלו כל הקיצין, ורק לישועת ה' כלו עינינו.

ואם כן, אם בימים כתיקונן היה כל יהודי שופך לבו בתפילות, ובכל מקומות היהודים היה אפשר לחוש את הצער והאבל ברחובות, על אחת כמה וכמה בזמן הזה, שמצד אחד נמצאים כל כך בשפל המדרגה, ומצד שני כל כך קרובים לגאולה, והפתרון היחידי 'בפיך ובלבבך', בתפילה מעומק הלב על צער ישראל ועל צער השכינה בגלות הקשה.

אכן, בפועל הדברים קשים עד למאוד, הן מצד 'אין בשר המת מרגיש', שכל כך שקועים אנו במכאובינו, ואין הלב מתעורר לתפילה. והן מצד זרמת החיים השוטפת, שאינה נותנת רגע מנוחה לעצור ולהתבונן על מצבינו..

[ב] הכח של יחיד..

אבל ישנו עוד שורש וסיבה לרפיון בעבודת הימים, שהוא גם שורש להרבה מעלות שאיננו זוכים להם, והוא נמיכות הרוח שמכניס בנו היצר, כאשר נמצאים בין המוני רבבות בני ישראל, וכל אחד מרגיש את עצמו בורג קטן במערכת.

וע"ז אמר הגה"צ ר' דן סגל שליט"א, שבכוונה מתחילים את בין המצרים עם פרשת פנחס. כי בפרשה הזו אנחנו רואים מהו הכח האמיתי של יחיד.. כשאנו קוראים על המצב הנורא שישראל היו, שאלפי יהודים נכשלו, וביניהם כאלו שהיו מגדולי ישראל, ובא אדם צעיר שכל המשפחה שלו כולם היו כהנים חוץ ממנו (כי הוא היה פחות מ"ג כשנתמנו), ועמד (אחר נטילת רשות ממש רבנו) על נשיא שבט בישראל, יהודי שהקב"ה מינה אותו שהוא אחד משתים עשרה גדולי הדור, ועמדו שם משה רבנו ואהרן הכהן, וקם האדם הזה והרג אותו!

והוא הציל את כל ישראל במעשה הזה. כמו שאמר הקב"ה למשה: "ולא כיליתי את בני ישראל בקנאתי"¹.. כולם ביזו אותו "בן פוטי זה", מה אתה בא לכאן, והוא ג"כ היה צריך לומר - מה אני שווה, כל המשפחה שלי כהנים ורק אני לא, אני לא ראוי לכלום.. אבל לא כן, אלא הוא קם ולא עשה חשבון משום דבר!

[ד] הפתח הראשון – להכיר ערך עצמו.

כתוב ברבנו יונה בתחילת שערי העבודה, "הפתח הראשון בעבודת ה'", מהו הדבר הראשון כשבאים להכנס בעבודת ה'?" שידע העובד ערך עבודתו ויכיר מעלתו ומעלת אבותיו, וגדולתם וחשיבותם אצל הבורא. וע"ז ישתדל להתחזק תמיד להעמיד עצמו במעלה ההיא, ולהתנהג בה תמיד, ובכל יום יוסיף אומץ לקנות מעלות ומידות שיתקרב בהם לבוראו וידבק אליו". ועל ידי זה "כאשר יתאוה תאוה ויעלה בלבבו לעשות דבר שאינו הגון, יבוש מעצמו ומאבותיו, וישיב אל עצמו אדם גדול וחשוב כמוני שיש בי כמה מעלות טובות רמות ונישאות.. איך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלקים ולאבותי כל הימים". איך אדם מחזק את עצמו בנסיון? כשחושב איזה חשוב אני, איך אפול בכזו תאוה או בכזה דיבור לא טוב.

הגמ' בגיטין [נח]. מספרת מעשה ידוע שקוראים את זה בבכיות בקינה בתשעה באב, מעשה בבנו ובבתו של ר' ישמעאל בן אלישע שנשבו לשני אדונים, ורצו להשיאם זה לזה ולחלק בוולדות. "הכניסום לחדר זה ישב בקרן זוית זה וזו ישבה בקרן זוית זה, זה אומר אני כהן בן כהנים גדולים אשא שפחה, וזאת אומרת אני כהנת בת כהנים גדולים

¹ וכך אומר הרמב"ן [בסוף פרשת בלק] על דברי רש"י שעשה חשבון שנהרגו אלפי יהודים ע"י שופטי ישראל, אומר הרמב"ן שלמעשה לא היה כך, כי כשהגיע פנחס שב חרון אף ה', כמו שכתוב 'ויעמוד פנחס ויפלל ותעצר המגיפה'

אנשא לעבד, ועי"ז התגברו בנסיון לילה שלם. מה היה הכח שלהם? אני כהן!! אמנם שבו אותי בשבי, ביזו אותי, אבל אני בעצם כהן, בן כהן גדול.

"על כן האיש העובד ישתדל תמיד להשיג ערכו וערך הצדיקים והחסידיים ומעלתם וחשיבותם וחיבתם לפני השי"ת ודביקותם, ויבין וישכיל וידע כי יוכל להשיג מעלתם וחשיבותם ע"י מעשיו, כאשר יעבוד כמותם כל ימי חייו, כפי כוחו.." אדם יתבונן במעלות הצדיקים, וידע שגם הוא יכול להגיע לכאלו דרגות. וזה בכלל לא משנה מה היה בעבר, **"אם היה ראשיתו מצער – אחריתו ישגא מאוד"**.

ידוע שבצבא לפני קרב מדרבנים את החילים כמה שיש בהם עוצמה, ונותנים להם גאווה וכך הם יכולים להלחם. כי אדם שאין לו גב הוא לא נלחם בחירוף נפש, אם אין את הבהירות בכוחות עצמי, אז אין את הרצון להלחם בכל הכוחות. וכך גם במלחמה הגדולה, אם אדם ברור בבהירות המעלה העצומה של נשמתו, וכמה היא חביבה לפני ה', יש לו כוחות ומרץ אחרים, להגיע לדרגות אחרות בעבודת ה'.

[ה] כח של יחיד בציפיה לגאולה.

ובפרט בנושא הזה של ציפיה לגאולה, שזוהי עבודה שאין בה 'אווירה' ולא 'חברה', אם היינו חיים בדורות עברו שכל הבתי כנסיות היו מתמלאים בחצות הלילה, וכולם היו אומרים תיקון חצות בבכיות, גם אנחנו היינו מצטרפים עם כל הלב, אם היינו באים אל הכותל ורואים את כולם קרועי בגדים חפויי ראש, כמו שפעם היה נראה המקום, [כמו שמתאר הרמב"ן באגרת לבנו], אז גם אנחנו היינו בוכים.

ולכן מי שרוצה לעבוד את ה', ומחליט לעצמו שהוא מקיים את ההלכה כצורתה, צריך להתחזק בדבר הזה – אל תאמר נער אנכי, אל תאמר 'מי אני ומה אני ספון שאתפלל על הגאולה', אלא יש בכוחי להיות חלק מ'שומרי החומות' (כמו שכתוב 'על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים כל היום וכל הלילה, תמיד לא יחשו', והגמ' אומרת שיש שם מלאכים שלא מפסיקים להתפלל 'אתה תקום תרחם ציון', 'אתה תקום תרחם ציון').

ולא צריך בשביל זה לא חכמה ולא גבורה, ולא כשרונות, צריך רק לב! לב לצפות ולייחל... ולעתיד לבוא נראה אנשים שנראו פשוטים, שנמצאים ראשונה במלכות, כי הם ציפו מכל הלב..

כתוב בגר"א שבית ראשון היה צריך לעמוד 350 שנה – 7 יובלות, ומי החזיק אותו עד 420 שנה? יאשיהו המלך! "רוח אפינו משיח ה'", בצדקותו הגדולה הוא לבד החזיק את בית ראשון שלא יחרב, עם כל עוונות הדור שגדשו את הסאה. (ואם היה עוד אחד אחריו ועוד אחד – אולי עד היום היה קיים המקדש בזכותם). ובבית שני היה את ר' צדוק, שבזכות התפילות והצומות שלו הוא החזיק ארבעים שנה את בית שני, ור' יוחנן בן זכאי ידע את זה, לכן הוא ביקש מהקיסר שיביא רופאים לרפאות את ר' צדוק, כי הוא כח התפילה של הדור.

ואותו דבר היה גם בביתר, היה שם בר כוכבא, היה אדם גדול מאוד גם בצדקות, שר' עקיבא אמר עליו דין מלכא משיחא, וגם בגבורה שהיה תופס לבד את הבליסטראות שזרקו עליו הרומאים ומחזירן בחזרה והורג הרבה נפשות, ואתו מאות אלפי גיבורים, צבא אדיר ונורא. (אבל הוא נכשל באמונה, שאמר לקב"ה אל תעזור ואל תפריע עפ"ל). ומי שמר אז על עם ישראל? יהודי אחד – ר' אלעזר המודעי, שהיה מתעטף בשק ותענית כל יום ואומר לקב"ה 'אל תשב בדין היום', בזכותו התקיימה ביתר. (וכן בזמן השואה ידוע שהחזון איש אמר שכל זמן שר' שמעון שקאפ ור' ברוך בער חיים הוא לא מפחד מהיטלר, ברגע שהם נפטרו הוא בכה בכי נורא, ובאותו זמן הגרמנים נכנסו לליטא).

וכך כל אחד מאיתנו, שמקיים את ההלכה שכתוב במ"ב [תקנ"א ק"ג] **"שיתאבל בימים ההם אחר חצי היום ויבכה כמו חצי שעה"**, וכמו שנהג הסטייפלער ועוד הרבה גדולי ישראל, שישבו אחר חצות ואמרו תהילים.. בזה כל אחד יכול להחזיק את עם ישראל, כמו יאשיהו המלך, כמו ר' צדוק, וכמו ר' אלעזר המודעי, כי הכח של יחיד הוא עצום.

צריך רק לקחת אחריות, כי אין לנו מישהו אחר שיקח אחריות, החפץ חיים נפטר, החזון איש נפטר, כל הצדיקים אשר אמרנו בצילם נחיה בגויים כולם עזבונו לאנחות, רק אנחנו הושמנו בחזית, ועלינו הוטל להתפלל בכל כוחינו ולהביא את המשיח.

[ו] הכח במעשים קטנים.

וצריך להוסיף, שאמנם עד עכשיו דיברנו על צדיקי עליון ש'הפכו את העולם', אבל צריך לדעת שגם מעשים קטנים יכולים לפעול גדולות ונצורות. כמו מה שהגמ' מספרת [תענית כא:]: שבסורא היה דבר, ובשכנותו של רב לא היה דבר, כולם חשבו שזה בזכות רב, אבל באו אליו בחלום ואמרו שבשביל רב זה דבר קטן לעשות את זה, אלא הזכות שהגינה היתה זכות של אדם שהיה משאיל את המעדר שלו לקבורה, ובזכותו לא היה דבר בכל האיזור, פשוט אדם שפתח גמ"ח ומנע מחלה בסביבו.

ועוד מעשה שמובא שם בגמ', פעם אחת היה דליקה, ובאזור של ר' הונא לא הגיעה הדליקה. כולם היו בטוחים שזה בזכותו של ר"ה, אבל הגיעו אליו בחלום ואמרו לו שהכל משום ההיא איתתא שהיתה מסיקה את התנור ונותנת לכולם לאפות אצלה.. מי יודע כמה מחלות וצרות מונעים במעשים יחידים לש"ש, אדם שמתחזק בכל מיני דברים, מי יודע כמה הוא מציל.

זהו מה שצריך, לקחת אחריות על כל עם ישראל ולהשקיע זמנים קבועים של תפילה כל יום, מלבד התפילות הקבועות שמתפללים על כל עם ישראל 'השיבנו', 'קבצנו', השיבה שופטינו', להוסיף תפילות ותהילים, ובזכות זה נושע בקרוב בב"א.